

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1026404/21

בבית הדין הרבני האזורי ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב יצחק אושינסקי – אב"ד

המבקשת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד מאיר יצחק וינד)

נגד

המשיב: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד אברהם יצחק וייס)

הנדון: כללי סמכותו של דיין יחיד שדן בהסכמת הצדדים

החלטה

בפנינו בקשת המבקשת להחלפת הרכב והעברת הדיונים להרכב אחר שידון בהם בהרכב מלא. בהתאם להחלטת בית הדין מיום ז' באייר תש"פ (12.5.20), התקבלה תגובת המשיב (התנגדות לבקשה).

למעשה, תיק זה התנהל עד היום בפני דיין יחיד הח"מ בהסכמת הצדדים (ואף בהסכמת המבקשת, בהיותה מיוצגת), ועתה בפנינו בקשת המבקשת שמעתה יועבר התיק לדיון בפני הרכב מלא.

ונזכיר מה שכבר נרשם בהחלטת בית הדין מיום כ"ה בשבט תש"פ (30.1.20), ויובאו להלן טענות ונימוקים אף מתוך האמור שם.

ראשית נזכיר האמור בפרוטוקול הדיון מיום ט"ו באלול תשע"ט (15.9.19):

הופיעו הצדדים וב"כ.

בית הדין: יש כאן איזה שהיא מניעה לאחד הדיינים לדון בתיק הזה, ולכן אני שואל אתכם על המשך ההתנהלות בתיק הזה. איך אתם רואים את המשך הדיונים? כי ההחלטה היום זה החלטה עד הסוף.

ב"כ האיש: זה כבר ההרכב השלישי שזה עובר, אני כבר לא יודע מה לחשוב.

בית הדין: כל הרכב זה מסיבה אחרת.

ב"כ האיש: אני מקווה שלא כל ההרכבים זה מאותה סיבה.

ב"כ האישה: אין לנו בעיה שזה יהיה בהרכב חסר.

כך שהובהר לצדדים "ברחל בתך הקטנה" כי "כי ההחלטה היום זה החלטה עד הסוף", כאמור בפרוטוקול הנ"ל, ואף על פי כן הגיב ב"כ המבקשת: "אין לנו בעיה שזה יהיה בהרכב חסר", כך שהסכמתה של המבקשת (בהיותה מיוצגת) לדון בפני דיין יחיד הח"מ, הייתה במודע שאף המשך הדיונים יתקיימו בפני הרכב חסר שעמד בפניהם.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ונזכיר אף האמור בהחלטת בית הדין מיום ט"ו באלול תשע"ט (15.9.19):

בפתח הדיון הובהר לצדדים כי ישנה מניעה כי אחד מדיני ההרכב ידון בתיק זה, ולכן הוצע לצדדים לקיים את הדיון בפני דיין יחיד או לפנות לכב' ראב"ד ירושלים להעברת התיק להרכב אחר.

הצדדים מסכימים לדון בדיין יחיד.

כך שהיה ברור לצדדים, ואף למבקשת (בהיותה מיוצגת), כי הדיון לא יוכל להתקיים בפני הרכב מלא אלא בדיין יחיד, ולא רק הדיון ספציפי זה, אלא "בתיק" ו"עד סוף".

כן נזכיר האמור בסיומה של החלטת בית הדין מיום ט"ו באלול תשע"ט (15.9.19):

ככל שיהיה צורך, בית הדין ישקול קביעת דיון למועד סמוך בפני דיין יחיד הח"מ.

ולא הוגש ערעור על כך.

באשר לטענה שהמבקשת לא הסכימה לדון בפני הרכב חסר (דיין יחיד), ראו אף האמור בפתח החלטת בית הדין מיום י"ח בטבת תש"פ (15.1.20):

בפנינו תביעה להחזקת ילדים.

הובהר לצדדים כי הדיון יתקיים אף היום בפני דיין יחיד הח"מ, אף שבטעות נרשם בהחלטה קודמת יותר לשינוי מועד כי הדיון יתקיים בפני הרכב מלא.

שני הצדדים מסכימים לכך.

כך שאף המבקשת (בהיותה מיוצגת) הסכימה לקיום הדיון בדיין יחיד.

כך שכל טענה שהמבקשת לא הסכימה לדון בפני דיין יחיד, אין לה אחיזה במציאות.

נזכיר כי כל ההחלטות בתיקי הצדדים, מעת שהובאו לטיפולו של בית דין זה, נתנו עד היום בפני הרכב חסר.

כך שלאורך כל הדרך, היה ידוע למבקשת (בהיותה מיוצגת) המצב הנתון, שהדיון יוכל להתקיים בפני דיין יחיד הח"מ, ובשום שלב לא בקשה להעביר את התיק להרכב ב"ד אחר, וחבל שעתה בחרה לטעון טענה שאינה מדויקת, שלא הסכימה לדון בפני דיין יחיד.

וראו אף האמור בתגובת המשיב שבפנינו, הטוען שכבר ששה הרכבי בית דין טיפלו בתיק זה שהועבר מהרכב להרכב מסיבות שונות, ואף המבקשת עצמה מודה שכבר הוחלפו הרכבי בית דין בתיקי הצדדים, כאמור בסעיף 13 לתגובת המשיב המצטט מתוך טענות המבקשת לבית הדין הגדול.

לאור כל האמור, ואף לאור האמור בתגובת המשיב שבפנינו, בית הדין לא נעתר לבקשת המבקשת להחלפת הרכב והעברת הדיונים להרכב אחר שידון בהם בהרכב מלא.

במערכת משפטית מסודרת, לא מתקבל על הדעת מצב, כי כאשר החלטות הערכאה לא מקובלות על דעת בעל דין (כפי שהשיגה המבקשת על החלטות הח"מ, כאמור בבקשות שהוגשו בפנינו על ידה), המערכת תיעתר לבקשתו להחליף את הרכב בית הדין, וכנ"ל אף באשר לבקשות שלא לדון מעתה בדיין יחיד אלא בפני הרכב מלא.

וידוע האמור בתקנות הדיון, פרק א, ד (2) ג, כי בהסכמת הצדדים, ניתן לדון בדיין יחיד.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

וראו אף האמור בחוק הדיינים תשט"ו – 1955; נשיאים, אבות בתי דין והרכב בתי הדין (סעיף 8):

8. (ה) בית דין רבני אזורי ידון בשלושה; ואולם בענין מהענינים הבאים, שקבע השר בתקנות בהסכמת נשיא בית-הדין הרבני הגדול ובאישור ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת, הוא ידון בדיין אחד, אם לא הורה נשיא בית הדין הרבני הגדול הוראה אחרת לענין מסויים:

[...]

(3) כל ענין שבעלי הדין הסכימו עליו שיידון בדיין אחד;

וכך נכתב בתקנות הדיינים (עניינים שניתן לדון בהם בדיין אחד), תש"ן-1990 (עניינים שיידונו בדיין אחד):

1. בעניינים דלהלן ידון בית דין רבני אזורי בדיין אחד:

[...]

(3) ענין שבעלי הדין הסכימו עליו שיידון בדיין אחד –

(א) ענין שבעלי הדין הסכימו עליו שיידון בדיין אחד ובית הדין אישר שהענין ראוי, לפי דין תורה, להיות נדון בדיין אחד.

כך שאין ספק כי על פי החוק והתקנות, ניתן לדון בדיין יחיד בהסכמת הצדדים.

ונציין אף כמה נימוקים הלכתיים באשר לכך.

בשולחן ערוך (חושן משפט סימן ג סעיף ב) מובא:

"פחות משלשה אין דיניהם דין, אפילו לא טעו, אלא אם כן קבלום בעלי דינים או שהוא מומחה לרבים".

כך שניתן לדון בדיין יחיד כשהצדדים קבלו עליהם דין יחיד.

באשר לסמכות דין יחיד כשקבלו עליהם הצדדים לדון בפניו, כתב הרשב"א (שו"ת, חלק א סימן אלף קכו), שלאחר הסכמת הצדדים יש לדיין יחיד סמכות של שלשה דיינים, וכן יכול לקבל ראיות והודאות.

למעשה, הסכמה לדון בדיין יחיד, משמעותה שהוא גם מוסמך לפסוק ביחיד, זאת על פי האמור בספר "סדר הדין" (לפרופ' שוחטמן עמוד 57). ועיין שם, שיש פוסקים רבים, שסמכותו כבית דין לכל דבר.

אמנם, יש שפקקו מלדון בדיין יחיד, לאור דברי המשנה באבות, שלא לדון יחיד, וכדי שלא יבוא הדיין לכלל טעות.

ובהמשך לכך, ידועים דברי הרמב"ם (הלכות סנהדרין פרק ב הלכה יא) שכתב "שמצוות חכמים הוא שמושיב עמו אחרים שהרי אמרו אך תהי דן יחידי וכו'", ואף מהרש"ל כתב (שו"ת מהרש"ל סימן לה), שאפילו קיבלו עליהם הצדדים דן יחידי, מצווה שיושיב אחרים עמו.

ברם, רבנו עובדיה מברטנורא כתב (פירושו למשנה אבות פרק ד משנה ח), שאין בכך אף מידת חסידות שלא ידון ביחיד, וכן נפסק בשו"ת שארית יוסף סימן יז, שלא כמהרש"ל הנ"ל.

וכתב התשב"ץ (מגן אבות על מסכת אבות, פרק ד משנה ח): "ומכאן הנהגנו היתר בעצמנו לדון יחידי אפילו מדרכי חסידות, כיון שקבלונו הציבור עליהם".

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

כך שנראה שיש גדולים הסוברים שאין מניעה לדון בדיין יחיד, כשהצדדים הסכימו לכך. בנוסף, כתב בש"ך (חושן משפט סימן ג ס"ק י'): "דאותן שנוהגים לדון ביחיד, היינו בדברים שרגילים ופשוטים שהם מומחים בהם וכו', או אפשר וכו', אם כן, כי קבלוהו בסתם, מסתמא קבלוהו בין לדין ובין לטעות".

כך שלדבריו, בדינים פשוטים כן ניתן לנהוג כן, וכן שאין חשש מטעות, שהרי זה בתוך קבלת הצדדים.

ובהמשך לכך כתב ערוך השולחן (חושן משפט סימן ג סעיף ו):

"ובכל הערים הקטנות שאין שם רק דיין יחיד, דן בעצמו ואינו מתנה כלל. וצ"ל, דכיון דהכל יודעים שהוא יחיד, לכתחילה כוונתם כן כשבאין לפניו, שידין כפי שכלו והבנתו, ומוסמכים הם אף אם לא ירד לעומק הדין, וממילא הוי כקבלוהו בין לדין ובין לטעות".

אגב, תקנה לדיון בפני דיין יחיד כדי לייעל את המערכת, הובאה כבר ב"אורים" (לר"י אייבשיץ סימן ג ס"ק ח), שבקהילות מיץ הייתה תקנה שאב"ד ידון ביחיד, שלא להרבות שכר הדינים. וצ"י כי בדינים פשוטים הוא נהג כן.

כך שנראה למעשה שניתן לדון יחיד כיום, בהסכמת הצדדים, וכל שכן כשמדובר בדינים פשוטים.

ואמנם, לדעת השולחן ערוך (חושן משפט סימן כב סעיף א), אם מסכימים בעלי דין לדון לפני דיין יחיד, אין צריך קניין, אולם יכול לחזור בו בעל דין לפני גמר דין, אבל אם הם עשו קניין אינו יכול לחזור בו אף לפני גמר דין. ברם, לדעת הרמ"א שם (והצדדים דן הינם מבני אשכנז), רק בתרתי לרעותא (של פסולי דין, כגון דיין פסול כבית דין) צריך קניין, ואז לא יוכל לחזור בו, אך אם לא עשו קניין, יכול לחזור בו אפילו לאחר גמר דין.

ואמנם דעת הש"ך שם (ס"ק ב), שאם קבל דיין אחד במקום שלשה דיינים, צריך קניין (וזהו המקרה המקובל בקבלו עליהם בעלי דין דיין יחיד לדון), אך הסמ"ע שם (ס"ק ו) חלק עליו, וסבר שבמקרה כזה לא הוי תרתי לרעותא ולא צריך קניין, ולא יכול לחזור בו לאחר גמר דין, ועיין פתחי תשובה שם (ס"ק ה) וכן קצות החושן שם (ס"ק א), שכל הפוסקים חולקים על הש"ך ומסכימים שהעיקר להלכה כדברי הסמ"ע.

כך שלמעשה, מהני קבלת דיין יחיד במקום שלשה ואף בלא קניין; ולאחר גמר דין, אף לשיטת השולחן ערוך לא יוכלו בעלי הדין לחזור בהם מקבלתם את הדיין היחיד כשלשה דיינים.

אף העובדה שאינה שנויה במחלוקת, כי תיקי הצדדים כבר עברו כמה הרכבי בית דין, מצטרפת לסברא שאין להטריח את הצדדים להיות נידונים עתה בפני הרכב בית דין נוסף, על כל המשתמע מכך.

לאור כל האמור, קובע בית הדין, כי בקשת המבקשת להחלפת הרכב והעברת הדיונים להרכב אחר שידון בהם בהרכב מלא, נדחית, ותיקי הצדדים ימשיכו להיות נדונים בפני דיין יחיד הח"מ.

במידה וסבורה המבקשת כי מבחינתה ישנן בתיק בקשות מהעבר הטעונות טיפול, רשאית היא להעלות אותן עתה בפני הדיין הח"מ, והן יזכו לטיפול כמקובל.

ניתן לפרסם לאחר השמטת פרטים מזהים.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ניתן ביום י' בסיון התש"פ (02/06/2020).

הרב יצחק אושינסקי – אב"ד

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה